

Wyrok z dnia 5 lipca 2011 r.

I PK 15/11

Szczególna ochrona trwałości stosunku pracy w wieku przedemerytalnym (art. 39 k.p.) przysługuje pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego określonego w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku. Taka ochrona nie może być wywiedziona w odniesieniu do przesłanek nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.).

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Bogusław Cudowski, Małgorzata Gersdorf (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 5 lipca 2011 r. sprawy z powództwa Bożeny M. przeciwko Zespołowi Szkół [...] w W.Ś. o przywrócenie do pracy, na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 23 września 2010 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Powódka Bożena M. domagała się przywrócenia do pracy u pozwanego - w Zespole Szkół [...] w W.Ś. w związku z nieuzasadnionym wypowiedzeniem umowy o pracę przez pracodawcę. Powódka podnosiła w szczególności, że korzystała z ochrony przedemerytalnej na zasadzie art. 39 k.p.

Sąd Rejonowy wyrokiem z 25 lutego 2010 r. [...] oddalił powództwo. Sąd uznał co prawda za zasadny zarzut naruszenia art. 39 k.p. Powódka spełniała bowiem wa-

runki uzyskania prawa do emerytury na zasadzie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) i miała ukończone 54 lata. Sąd ocenił jednak, że roszczenie to nie może zostać uwzględnione na zasadzie art. 477¹ k.p.c. w związku z art. 8 k.p. Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, że zachowanie powódki w pozwanej szkole, wadliwość prowadzonego procesu dydaktycznego, konflikty, w jakie popadała z innymi nauczycielami i rodzicami uzasadniają uwzględnienie tej normy i oddalenie powództwa. Apelację od tego orzeczenia wywiodła strona powodowa.

Wyrokiem z 23 września 2010 r. [...] Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku zmienił zaskarżone orzeczenie i przywrócił powódkę do pracy. Sąd ocenił, że nie budziła wątpliwości ochrona przedemerytalna powódki, wynikająca z art. 39 k.p. Jednocześnie wskazał, że negatywna ocena postępowania powódki nie stanowi istoty sporu, wypowiedzenie uzasadniono bowiem przede wszystkim zmniejszeniem liczby oddziałów i niemożnością z tego powodu dalszego zatrudnienia powódki, co okazało się przyczyną nieprawdziwą. Zastosowanie art. 8 k.p., jak wskazał Sąd, powinno mieć charakter wyjątkowy. Oceniał w związku z tym, że podnoszenie zarzutów niewłaściwego postępowania przez powódkę dopiero w niespełna rok przed uzyskaniem prawa do emerytury (przy braku jakichkolwiek działań z tym związanych wcześniej) stanowi wyraźne naruszenie jej praw.

Skargę kasacyjną od tego orzeczenia wywiódł pełnomocnik pozwanego, zarzucając naruszenie art. 39 k.p. przez przyjęcie, że można zastosować ochronę przedemerytalną do osób w wieku emerytalnym, które posiadają uprawnienia emerytalne, a także art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97 poz. 674 ze zm.) przez jego niezastosowanie - a na podstawie tego właśnie przepisu powódka dysponowała prawem do emerytury. Zdaniem skarżącego naruszono także art. 8 k.p. przez jego wadliwe zastosowanie wskutek oceny, że pozwany do momentu rozwiązania stosunku pracy nie podejmował stanowczych działań wobec negatywnej oceny pracy powódki, choć w świetle obowiązujących regulacji nie musiał jednak tego czynić.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw, co przesądziło o jej oddaleniu. Rozpatrując na wstępie zarzut naruszenia art. 8 k.p. warto zauważyć, że ocena przez Sąd Najwyższy sposobu zastosowania klauzul generalnych przez sądy powszechne ma charakter wyjątkowy. Jak wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2007 r., I BP 15/06 (tak również w wyroku z dnia 12 maja 2010 r., I PK 10/10) - w odniesieniu wprowadzić do skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, jednak pogląd ten znajduje zastosowanie i w niniejszej sprawie - jedynie szczególnie rażące i oczywiste naruszenie art. 8 k.p. może uzasadniać interwencję Sądu Najwyższego. Ani rażącego, ani oczywistego naruszenia tego unormowania Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie się nie dopatruje.

W zakresie naruszenia art. 39 k.p. oraz art. 88 Karty Nauczyciela skarżący prezentował potrzebę rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie odpowiedzi na pytanie, czy nauczycielka podlega ochronie przedemerytalnej jedynie przed osiągnięciem 60 roku życia, czy też ochrona taka przysługuje jej w związku z uprawnieniem emerytalnym wynikającym z art. 88 Karty Nauczyciela. Zgodnie z ust. 1 tego przepisu nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę. Zdaniem skarżącego po osiągnięciu odpowiednio stażu 16 lat lub 21 lat dla nauczycieli rozpoczyna się ochrona wynikająca z art. 39 k.p. Ponieważ okres ten upłynął w odniesieniu do powódki, z uwagi na treść art. 88 Karty Nauczyciela, nie podlega ona już ochronie przedemerytalnej.

Przedstawiona w skardze kasacyjnej interpretacja art. 88 Karty Nauczyciela i art. 39 k.p., a także wzajemna korelacja tych przepisów, jest wadliwa. Po pierwsze sam fakt dysponowania stażem uprawniającym do nabycia emerytury nie wyłącza ochrony na podstawie art. 39 k.p. (por. L. Florek [w:] Kodeks pracy. Komentarz pod red. Autora, Warszawa 2011, komentarz do art. 39, pkt 5). Oceny wymaga tu przede wszystkim charakter świadczenia emerytalnego, do którego pracownik uzyskuje uprawnienie. W piśmiennictwie rozróżnia się prawo do emerytury w niższym wieku oraz prawo do emerytury wcześniejszej. W pierwszym przypadku prawo do emerytury powstaje po osiągnięciu konkretnego wieku, niższego jednak niż wiek powszechny. Natomiast prawo do emerytury wcześniejszej wiąże się z wnioskiem uprawnio-

nego o jej przyznanie. Wniosek ten stanowi jeden z elementów nabycia prawa do takiego świadczenia, podczas gdy w przypadku innych emerytur, prawo powstaje z mocy samego prawa (por. I. Jędrasik-Jankowska, Ubezpieczenie emerytalne. Trzy filary, Warszawa 2001, str. 142). Powołana autorka wprost wskazuje, że uprawnienie do wcześniejszej emerytury nie stanowi podstawy ochrony przedemerytalnej w rozumieniu art. 39 k.p.

Na kanwie podobnej regulacji prawa o szkolnictwie wyższym, w której także do rozwiązania stosunku pracy dochodzi na wniosek pracownika, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że wiek, w którym pracownik może skorzystać z tego uprawnienia, nie stanowi wieku uprawniającego do ochrony na zasadzie art. 39 k.p. (wyrok z dnia 11 lipca 2007 r., III PK 19/07).

Reasumując dotychczasowe rozważania można i należy stwierdzić, że uprawnienie wynikające z art. 88 Karty Nauczyciela nie stanowi podstawy do udzielenia ochrony na zasadzie art. 39 k.p. Byłoby to niemożliwe nie tylko z uwagi na wnioskowy charakter świadczenia ale także, co wypada podkreślić, brak przesłanki wieku w tej regulacji. Nauczyciel ma bowiem prawo do emerytury wyłącznie po wypracowaniu określonego stażu, bez względu na wiek. Przepisu art. 39 k.p. nie dałoby się zastosować w tej sytuacji ze względów funkcjonalnych. Stanowi on przecież o ochronie poprzedzającej określony wiek, a nie tylko o stażu uprawniającym do emerytury. Wielokrotnie Sąd Najwyższy stwierdzał natomiast, że inaczej traktuje się prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Ubezpieczony nabywa w tych przypadkach prawo do emerytury w wieku obniżonym, a zatem ten właśnie wiek stanowi wiek emerytalny w ujęciu art. 39 k.p. Tę właśnie regulację wypada przywołać, albowiem sądy powszechne wywodziły prawo powódki do wcześniejszej emerytury z regulacji art. 184 ustawy emerytalnej, a zatem regulacji gwarantującej prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Nieadekwatnie zatem w skardze kasacyjnej ukazano możliwość oceny wywodzenia ochrony przedemerytalnej z art. 88 Karty Nauczyciela lub z regulacji powszechnego wieku emerytalnego. Przepis art. 184 ustawy emerytalnej przewiduje bowiem prawo do emerytury na zasadach wynikających między innymi z art. 32 tej ustawy osób, które w dniu wejścia w życie ustawy (tj. 1 stycznia 1999 r.), spełniały stażową przesłankę nabycia prawa do emerytury. W odniesieniu do nauczycieli przesłanki te określa § 15 w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w

szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zgodnie z tymi regulacjami prawo kobiety - nauczycielki do przejścia na emeryturę warunkowane jest 15 letnim nauczycielskim stażem pracy. Przesłanki te, jak ustaliły Sady powszechne w niniejszej sprawie, powódka spełniała. Podlegała zatem ochronie przedemerytalnej na tej właśnie podstawie w okresie 4 lat przed osiągnięciem obniżonego wieku emerytalnego, tj. 55 rokiem życia. Powódka w momencie dokonania wypowiedzenia miała ukończone 54 lata, a zatem wypowiedzenia dokonano bez wątplenia w okresie ochronnym, co oznaczało jego wadliwość.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====